

camí de la mar, lloch molt adequat al títol y devoció que lo poble desije. Per tant;

Supplica á V. S. I. y R. sie de son seruey pera major veneracio y decencia de la dita imatge de Mare Santissima Mare de Deu y Sra. nostra condescendir á les pregaries y petició del dit poble donant licencia pera les coses predites y en ellas interposar la sua autoritat y decret.

La precedente solitud fué despachada favorablement el dia 23 del citado mes y año.

JOSÉ RULLAN, PBRO.

LIBRE DE AGRICULTURA

SEGONS PALADI

«Jhs. Maria, Johan e Anna. Amen

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Aquest libre es de donar regla a plantar e sembrar, e arbres empaltar, axi de vinyes com de altres arbers, com de totes altres regles, axi de forment, com de ordi, e totes altres ortolises, e conservar vin, e de moltes altres coses; segons lo PATLARI (*Paladius*). Lo qual libre fa sis libres, ó part de libre:

Lo primer de plantar vinyes e parres.

Lo sagon de plantar e sembrar arbres.

Lo terç de empaltar arbres e vinyes.

Lo quart de sembrar blats grossos e manuts.

Lo sinque de sembrar e plantar ortolises.

La sisen de vin que s' sefolla nis corromp a conservar.

*
* *

LO PRIMER LIBRE O PART, en lo qual tracta de vinyes e parres, de plantar e fer lo conrament de aquelles.

1—*De plantar vinyes axi con Nohe*

Noe con fon squapat del general diluvi, con fonch axit de la archa, e no hagues vinyes en lo mon ell planta vinya de lambrusques, les quals Deus hauia creades; quar lambrusques naturals per quoltiuament tiren a hus de vinya. E begué del vin. Mas ignorant la sua obre y virtut fo embriagat. Lambrusques [fol. 11] son seps ciluestres, los quals son atrobats en alguns boscatges e muntanyes, e mudant les de lur loch, e messes en terra coscalhida e posades, son fetes vinyes. Los huns seps blanchs, los altres negres,

segons veus a llull. E cascun pot plantar vinya axi com Nohe.

2—*De plantar vinya*

Tot hom qui voll plantar vinya, deu podar los mayols que deu metra, en luna venya, [l. vella] so es: passada la plana [l. plena] hun dia hodos, com pus prop nes mes val. E astoix los mayols tro a la luna noua, e crexent que haja deu dies tro en quatorsa, e llavors planta, e si per ventura lo mayoll era mostiu meta lo cap del mayoll huna nit en aygua, e lo dia sagent [l. següent] plant, e no falira. Es ver que lo mayoll de la vinya joua, que aja set anys en sus, pren mes que de la vinya vella, empero en lo clot que faras per al mayol no l'ay torns mes, rablex ho daltra terra.

3—*De sembrar vinya*

Sembrar pots vinya: Prin dels pinyols o grans que son dins lo gra del ramym, [l. raym] e con seran ben sechs sembrrels, e axits, coscalhex los, e fer sen ha vinya. Empero no lauara james [fol. v.] Remys, [l. reyms] si donchs no sson los seps enplantats.

4—*De plantar parra*

Qui vol ffer parra meravellosa prangua vna vergua de parra blancha e altra de parra negra e plant les al mes de marts, axi con crexeran vaja les cordalant, e tal les flulles axi con haniran engruxant, met hi canons de canya, e que sien de son motlo e axi con la parra crexara, e axis pagara [l. pegará o se soldara] dintra lo cano la huna verga ab l'altra, e de mentra seran en lo motlo de la canya e tant stro que la verga sia radona, e con sera gossa axi com huna ascona cada brot per si, sera de sa natura e pens la de tallar a la pagadura, e quant l'haura tallada pens la de ragar e leix la pugar hon se vulla, e quantes broqueades tendra . . . mallor, lezarles ets de dos en dos mans, e la para que sera p. . . pansad e be raguade ell ram brotat ffara hun rahim blanch altra negra, e aquest que sera de la sua natura que ensetara en la pagadura sera del rahim, la hun gra blanch e l'altre negre, e con tot assi sera vist talla totes les altres natures e lexa aquella.

5—*De empaltar para primerencha (fol. 12.)*

Si vols que rahims vengan ab les sireres planta vna para de hu meyol a la raell de hun si-

rer, o parra de ripoll, e barinal lo sirer a hun palm de terra, e pas la parra per la barinadura del cirer, so es, per lo forat de part a part, e la primera anira engruxant, e lo forat hira tanquant. Con lo forat sera tanquat, talla la parra a la rayill, e vendran rehims ab les sireres.

6—*De morgonar vinyes*

Morgonar vinya se deu fer ab luna venya per so que la serment no s trench, e deu se gitar tot lo sep, e ffer aytants caps com nesesari sie.

7—*De axobrir vinya*

Axobrir deu hom les vinyes apres son veremades, quar de les bones l aurons que hom los pot fer es lexobrir, e diu l' eximpli: de la vinya que s vulla matar ab que mon senyor ma pot him axobrescha covinentment pragon.

8—*De podar vinya*

Podar deu hom les vinyes en dos ¹ mesos del any: so es en lo mes de desembre e en lo mes de janer. Mas mes vall en lo mes de desembre, per so com ² los seps podats en desembre fan los rayms pus grossos, e les serments brotan abans, e abans maduran. Item, que en lo gra no haura sino hun pinyoll ho dos. La podó del mes de janer fa molts reyms, mas fa 'ls manors e ab molts pinyolls. Tot podar se deu fer en la (f. 14. v.) luna venya, e deu se per hom gordar que no pot hom en lo jorn que es plena, quar lo ple de la luna no vall a les plantes si hom les tocha ans les nou, mes passat aquell dia es bo lo podar tota hora, e com pus prop es de la plena vall mes lo podar. Empero les vinyes velles dehuen esser podades a cap de dos o de tres anys en luna nova per renovellar, empero tota hora aja la luna mes de .vij. jorns, lo podo de la luna vey a fa serments e rahims grossos e bells, e la podo de la luna nova fa molts rahims menuts e moltes serments sotils. Deu se gordar lo qui poda de squexar vergua ne brocada en lo cep, car nafrell e fali gran mal, mas deu lo serrar ab coltell serrador o tallar ab coltell sotillment.

9—*De podar picapolla*

Qui voll podar la dita planta [fassau] en: manera quehom la nodrescha dret ab sep rado, e

1 Borrado, *temps* y sustituido por *mesos*.

2 Tachado, *en lo mes*.

puys que hom li jaquescha quantes serments o caps volra metre, si ni havia sin quonta, selvant huns prims qui son borts, e que la podo no sia redona ans sia larga.

10—*De quavar vinya*

Quavar deu hom vinyet de mitgan janer tro a mitgan febrer, e encara per tot fabrer, con de qui avant voran les vinyes, e noy deu hom entrar. E diu hom en l' eximpli: si mon senyor m' ha podada de desembre o de janer, e enquera en febrer, vergonya en sera, si no li umpl lo seller.

11—*De matgenquar vinya* (fol. 13.)

Matgenquar les vinyes: lo millor temps es mitgant abril tro a .x. de maig, e deu matgenquar com abans fer se pot, per so com val mes.

12—*De agostar vinya*

Agostar: es lo mellor temps que hom pot fer a vinya, mitgant lo mes de juny, e que no pas hom mes avant, quar aquesta es bona lauro. E qui fara a vinyes aquestes laurons qui davant son dites, en lo temps que demunt son scrits, sens tot dupte haura bones vinyes e pus belles e pus veres que negunes altres vinyes, axi quels altres qui hauran vinyes, e qui no saben aquesta manera de les laurons que demunt son dites, sen daran gran marauella.

13—*De spapolar vinya* ³

«En lo principi de Maig deu hom spapotar o virbar les vinyes, so es, levarne los brots que fan en los ceps, en los quals noy hage rahims, e lexar hi los brots en qui hage rayms, e los que han a fer brocada en l' any vinent, e los rayms, vergues e ceps que romandran sen milloraran molt, per ço deu fer hom que aquell quiu fara que entengue la podo.»

14—*De femar vinya*

Femar deu les vinyes con son novellament plantades, e apres se poden. Femar de .vij. en .vij. anys. Alguns hi meten ordi e faves e siu-

3 Lo que sigue se le escapó al copista, y puso á renglón seguido la explicación *De femar vinyas*, por cuyo motivo un poseedor del libro, de fines del siglo XV, intercaló en un papelito suelto, en letra de la época, la explicación que reproducimos entre comillas « ».

rons e asso con le terra es grossa; mas diu Palladi que vinya magra en terra grossa no la deu hom femar, per so con lo femar corromp la verema, perque lo vin qui niix es tot corruptut e gastat. Mas diu Palladi, que qui vol engrexar vinya que sia en terra magre o secha, que hom que la sembra de lupins (?) en lo mes de setembre a la desexide de abril tro a mitgant maig, quels atramusos comensan a granar, que hom fasa cavar la vinya e arranquar los lopins (?) en guissa romanguen cuberts de terra, e asso engrexa e millore la vinya mes que nangun femar que hom hi puxa fer, empero s'han arranquar los lupins (?) abans que hom cav [cave] la vinya, ques cobren de terra; es ver que tota hora que hom morgona ho met hom melons en vinya se pot femar.

15—*De gram e canyota* (fol. 13. v.)

Diu Palladi que qui en lo mes de juliol con lo sol es en signa de Cranch, e la luna es setena, e es el signa de Caphicorn, gram e canyota que sia arranquat. Per aytal signa null temps noy naxaran de aquelles raills.

15—*Dels sturments que hom deu tallar les herbes de la vinya, ó camp de terra*

Enquara diu Palladi que si rella o cavech o altra sturment ab que herbes se puxan tallar, que con seran calts los dits sturments quels naypa (?) hom ab sanch de boch, tota erba que ab aquell asturment o ferre seria tallada nuls temps no tornara metre raylls. Empero alscons dien que l' esturment vol esser de coure; mas es cregut de cert que tant val de ferro.

16—*Que en juliol no sie feta nenguna quave ne lauro*

En juliol no deu hom fer nenguna cave ne lauro en vinya, ne en quavech (?) noy deu hom en res toquar, quar molt dan hi fera.

Item, se deu hom gordar en les . . . en temps que la terra es calda, con ha plogut e la pluga no es entrada molt, que hom no fase nenguna cauho, per so com la terra axuta se mescla ab la banyada, e es fet caliu, e per semblant hom no deu moure la terra en hivern con es gelade, per so con roman destrampada.

17—*Quant es una quarterada de vinya*

Quarterada de vinya de sort ha haver .lx. (60)

tires, e de mitga sort .cxx. (120). Mes fansa en cascuna tira de sort .xiiiij. clots que son .dcccxl. (840) clots. En cascun clot entren dos mayols, que muntan en suma Mdclxxx (1680) mayols.

18—*Quants homens entran dexobrir, en podar, cavar, metgenquar una quarterada de vinya*

En una quarterada entran axobrir tres homens, en podar tres homens, de quavar set homens, e metgenquar tres homens.

19—*De veremar vinya*

Veremar deu hom les vinyes en luna vey, per so con lo vin sen salva mils, empero gordar deu hom tota hora que en lespana de la luna no pogues haver perill dels dits splets a collir.

20—*De salvar reyms*

Si vols salvar reyms deven esser collits en luna vella, e ans que sien massa madurs.

21—*De cullir molt vi*

Si tu vols cullir molt vi costeix e procura be les vinyes, he hages vinyes jovens, car diu lo eximpli: olivera de ton avi, e figuera de ton pare, e vinya de tu mateix. E si fas lo contrari sera ver ço que 's diu: que moltes filles e males vinyes desfan l' alberch.

GABRIEL LLABRÉS.

ANTIGUAS COSTUMBRES IBICENCAS

LA VENTA DE LA SAL

(SIGLO XVI)

I

En la historia de las salinas de Ibiza hay detalles interesantes que nos revelan la vida íntima del pueblo. Entre los oficios creados para la administración de aquel establecimiento industrial habia el de escribano de la sal que intervenia en todos los actos relativos a la partición y saca de los estanques, y

4 Este párrafo, no figura en el texto del Manuscrito; encuéntrase suelto é intercalado entre los fols. 13 y 14. [Signado fol. 13 bis.] Su correspondencia está indicada por un asterisco trazado en la márgen del libro. Es de la misma letra, mano y tamaño, que es el número 11.